

МІЖНАРОДНІ ДОКУМЕНТИ ВРЕГУЛЮВАННЯ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ПРАВОСУДДЯ

Реалізація системи електронного судочинства в країнах Європи побудована на імплементації комплексу рекомендацій Комітету Міністрів Ради Європи.

Рекомендація № R (95) 11 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо відбору, обробки, представлення та архівації судових рішень у правових інформаційно-пошукових системах прийнята Комітетом Міністрів РЄ 11 вересня 1995 р визначає завдання автоматизованих пошукових систем інформації про судову практику та сферу їх застосування. У Додатках до Рекомендації також передбачено провідні принципи відбору, обробки, презентування і архівації судових рішень у правових інформаційно-пошукових системах [1, с. 242].

Значну роль у розвитку ІКТ в державному управлінні відіграє Женевська Декларація Принципів «Побудова інформаційного суспільства - глобальна задача в новому тисячолітті» прийнята 12 грудня 2003 р. Документ визначає такі найважливіші принципи побудови сучасного інформаційного суспільства:

- принцип верховенства права разом із передбачуваною прозорістю та сприятливою політичною і нормативною базою, спрямовані для створення конкурентного, орієнтованого на інтереси людей інформаційного суспільства із врахуванням національних особливостей та технологічної нейтральності;

- застосування новітніх комп'ютерних технологій повинні покращувати всі аспекти повсякденного життя;

- додатки на базі ІКТ мають вагоме значення для діяльності органів державного управління та послуг, що ними надаються [2].

Питання діджиталізації судів найбільш повно визначено у Рекомендації Rec (2001) 3 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам «Щодо надання громадянам судових та інших юридичних послуг з використанням новітніх технологій». Цей нормативний акт вказує на необхідність забезпечення можливості:

- відкриття провадження у електронний спосіб;
- здійснення наступних процесуальних дій щодо провадження з використанням електронного документообігу;

- отримання даних про хід і стан справи завдяки персональному доступу до електронної судової інформаційної системи;

- можливість доступу до будь-якої інформації, яка має стосунок до ефективного провадження (статутного права, судових прецедентів та судових процедур);

- одержання даних про результати провадження в діджитал-формі [3].

Рекомендація також передбачає аспекти реалізації принципів-стратегічних завдань. Так, у документі передбачено, що учасники правовідносин, які мають доступ до судових інформаційних систем, отримують доступ до послуг незалежно від офіційного часу роботи суду. Наступний аспект - доступність, яка визначає, що безпосередні учасники процесу та інші заінтересовані особи мають доступ до судових рішень, а доступ може забезпечуватися адвокатами або за допомогою судових терміналів. Аспект своєчасності визначає необхідність постійного поновлення даних у відкритих інформаційних системах судів. Четвертий аспект - точність, покладає на суд необхідність забезпечувати інформаційні системи текстами судових рішень, опублікованими в електронній формі, з точки зору їх відповідності прийнятим нормативним актам (прийнятими судовими рішеннями). П'ятий аспект - автентичність, яка повинна бути забезпечена відповідними ІТ засобами. Шостий аспект - відповідальність за достовірність викладення інформації в електронному вигляді. Щодо оплати, у положенні уточнюється, що розмір оплати послуг наданих в електронній формі відкрізнятися від стандартного. Восьмий аспект - конфіденційність, що обумовлюється запровадженням обмеженого доступу до судових рішень, в тому числі зі застосуванням звичайних норм захисту таємниці приватного життя. Доступ до руху справи мають лише сторони провадження. Останній, і чи не найважливіший аспект, - зрозумілість, яка полягає в тому, що послідовність судових процедур має бути зрозумілою користувачеві, а ресурсами автоматизованої системи або працівниками суду забезпечується допомога в цьому.

Рекомендації Rec (2001) 2 щодо побудови та перебудови судових систем та правової інформації в економічний спосіб передбачають що «стратегія розвитку ІКТ судах має чітко враховувати потреби та очікування судової системи; порядок прийняття рішень слід базувати на чітких принципах і цілях, які відповідним чином відображають ці вимоги й очікування» [4, с. 250]. Зазначені Рекомендації визначають принципи та проблеми стратегії розвитку ІКТ у юридичному секторі та керування проектами автоматизації судових систем. Особливе значення у Рекомендаціях має перелік цілей інвестування в ІКТ: контекстуалізація, відповідність стандартам, рентабельність, якість здійснення правосуддя та якість надання судових послуг, швидкість правосуддя, систематичність судових послуг, прозорість провадження, перевірка рішень, підготовка і розміщення кадрів, управління робочим навантаженням (ефективний розподіл і контроль робочого навантаження серед працівників), відповідне кадрове забезпечення для виконання специфічних завдань, простота і уніфікованість систем та добросовісність.

Рекомендація Rec (2003) 14 Комітету Міністрів Ради Європи щодо функціональної сумісності інформаційних систем у сфері юстиції визначає ряд принципів і керівних положень, кроків та заходів, які слід здійснити нарівні стратегії інформатизації, розробки технологічних проектів та технічної структури даних та інформації в сфері юстиції

У п. 28. Рекомендацій Комітету міністрів Ради Європи CM/Rec (2009)1 від 8.02.2009 р. надається тлумачення поняття е-правосуддя. Електронним правосуддям називають «застосування ІКТ у реалізації правосуддя всіма зацікавленими сторонами у правовій сфері з метою підвищення ефективності та якості державних служб для фізичних та юридичних осіб» [5]. Рекомендації визначають, що електронне правосуддя має підвищити якість судових послуг для людей і підприємств за допомогою ІКТ, прискорити судові розгляди, підвищити загальну якість обслуговування та збільшити прозорість. Електронне правосуддя також має забезпечувати зручний доступ до правової та судової інформації для громадськості, в т. для ділових та фінансових структур, практикуючих юристів, судових органів та судів. Для цього вказується на необхідність створення і своєчасного оновлення інформаційних веб-сайтів судів, національних та міжнародних порталів, розробки онлайн-систем «відстеження справ», використання методів відеоконференцз'язку та стандартів для електронного обміну інформацією. Електронний обмін даними між інституціями всередині та за межами національних кордонів повинні бути юридично визнані та широко використовуватися з метою ефективного судової системи.

Висновок №14 (2011) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо правосуддя та інформаційних технологій приділяє найбільше значення можливостям ІТ та їх впливу на судову владу та судочинство загалом. Серед найважливіших пунктів розглянуто проблему доступу до правосуддя, принцип верховенства права, суддівської незалежності та самостійності судової влади, особливості функціонування судів, проблеми дотримання прав та виконання обов'язків учасників судового процесу. Висновок при цьому не передбачає технічні аспекти впровадження та функціонування ІТ. Згідно зазначеного висновку використання ІТ полегшує доступ до правосуддя, покращує процес розгляду та руху справ, покращує якість судочинства. Сучасні технології відіграють чи не найважливішу роль у пошуку та отриманні інформації громадськості, суддям, адвокатам та іншим зацікавленим особам в системі правосуддя та ЗМІ. В документі наголошується, що інформаційно-комунікаційні технології пропонують можливості більш ефективного, прозорого та глибокого розгляду справ. Висновок визначає, що «слід брати до уваги потреби тих осіб, які не в змозі використовувати засоби ІТ; при цьому ІТ не може замінити повноваження судді стосовно вивчення та оцінки доказів» [6]. Серед інших документів можна також згадати Висновки КРЄС №1 (2001), №10 (2007) та №11 (2008).

Список використаних джерел

1. Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства, Київ, 2015. 708 с. URL: https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2018/05/EU_Standarts_book_web-1.pdf

2. Побудова інформаційного суспільства: глобальна задача в новому тисячолітті. Женевська Декларація принципів. URL: <https://old.apitu.org.ua/wsis/dp>

3. Рекомендація Rec (2001)3 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам «Щодо надання громадянам судових та інших юридичних послуг з використанням новітніх технологій» від 28.02.2001. URL: http://www.arbitr.gov.ua/files/pages/pd07072014_8.pdf

4. Доповідь щодо рентабельності розробки й зміни конструкції судових і юридичних інформаційних систем : Додаток до Рекомендації Rec (2001) 2. / Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства. Київ, 2015. 708 с.

5. Recommendation CM/Rec(2009)1 of the Committee of Ministers to member states on electronic democracy (e-democracy). URL: https://www.coe.int/t/dgap/goodgovernance/Activities/Key-Texts/Recommendations/Recommendation_CM_Rec2009_1_en_PDF.pdf

6. Висновок № 14 (2011) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету міністрів Ради Європи про правосуддя та інформаційні технології (IT). URL: <https://rm.coe.int/opinion-n-14-2011-on-justice-and-information-technologies-it-/16806a1fc0>